

אפיון הנתונים לאמידה של ההיצע והביקוש בשוק העבודה בישראל והערכה של תמונת מצב

רמסיס גרא*

תקציר

ניהול המדיניות המוניטרית, שמטרתה לשמור על יציבות המחירים, בהתאם ליעד האינפלציה שקבעה הממשלה, הוא היעד המרכזי של בנק ישראל. בצד זאת, סוגיות מקרו-כלכליות מעסיקות את הבנק בשל השפעתן על יעד זה וכן מתוך מחויבותו של הבנק לתמוך במטרות אחרות של המדיניות הכלכלית הממשלתית, במיוחד בתחומי הצמיחה והתעסוקה. הבנק מבצע ניתוח ומעקב שוטפים אחר ההתפתחויות הכלכליות במשק, ובין נושאי הניתוח והמעקב השוטפים נמצא שוק העבודה, שבו נבחנים לא רק שיווי המשקל שמתקיים בשוק, אלא גם ההתפתחויות בצד הביקוש ובצד ההיצע.

בעבודה זו נציג ונאפיין את הנתונים שמשמשים לאמידת ההיצע והביקוש בשוק העבודה בישראל ולהערכת ההתפתחויות המרכזיות בשוק זה. כמו כן, נתאר בעבודה זו תועלות ושימושים אפשריים נוספים של הנתונים הללו.

*החטיבה למידע וסטטיסטיקה, בנק ישראל

1. מבוא

ניהול המדיניות המוניטרית, שמטרתה לשמור על יציבות המחירים, בהתאם ליעד האינפלציה שקבעה הממשלה, הוא היעד המרכזי של בנק ישראל. בצד זאת, סוגיות מקרו-כלכליות מעסיקות את הבנק בשל השפעתן על יעד זה וכן מתוך מחויבותו של הבנק לתמוך במטרות אחרות של המדיניות הכלכלית הממשלתית, במיוחד בתחומי הצמיחה והתעסוקה. נוסף לכך, משמש נגיד בנק ישראל כיועץ לממשלה בנושאים כלכליים ובהם שוק העבודה.

הבנק מבצע ניתוח ומעקב שוטפים אחר ההתפתחויות הכלכליות במשק, שנעשו בשנים האחרונות על רקע אירועים דרמטיים כמו מגפת הקורונה ומלחמת "חרבות ברזל". בין נושאי הניתוח והמעקב השוטפים נמצא שוק העבודה, שבו נבחנים לא רק שיווי המשקל שמתקיים בשוק, אלא גם ההתפתחויות בצד הביקוש ובצד ההיצע.

בעבודה זו נציג ונאפיין את הנתונים שמשמשים לאמידת ההיצע והביקוש בשוק העבודה בישראל ולהערכת ההתפתחויות המרכזיות בשוק זה. כמו כן, נתאר בעבודה זו תועלות ושימושים אפשריים נוספים של הנתונים הללו.

עבודה זו כוללת תיאור של מקורות הנתונים שמשמשים אותנו באמידת ההיצע והביקוש בשוק העבודה הישראלי, שיטות ומסגרות איסוף הנתונים והערכת ההתפתחויות העיקריות בהם. בסעיפים 3 ו-4 מתוארים ומודגמים מדדים להיצע ולביקוש בהתאמה. סעיף 5 מתאר את התועלות ואת השימושים הנוספים של הנתונים הקיימים.

2. מקורות הנתונים

המקור העיקרי לנתונים שמשמשים לאמידת ההיצע והביקוש בשוק העבודה ולהערכת ההתפתחויות העיקריות בו היא הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. להלן התיאור של מסגרות הנתונים ושיטות האיסוף של הנתונים:

א. סקר כוח אדם – סקר חודשי שעורכת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בקרב משקי בית, שנועד לספק תמונה רחבה של מאפייני שוק העבודה. הסקר כולל נתונים על: מבנה כוח העבודה; היקף התעסוקה והאבטלה; ניידות בתעסוקה; מאפיינים דמוגרפים של משקי הבית, כגון מגדר, קבוצות גיל, קבוצות אוכלוסייה, רמות השכלה, מצב משפחתי ואזור גיאוגרפי. סקר זה מאפשר לעקוב באופן שוטף אחר ההתפתחויות בכוח העבודה בישראל, בגודלו ובתכונותיו; למדוד את היקף התעסוקה בענפי כלכלה ומשלחי יד שונים; לאמוד את היקף האבטלה; לקבל מידע על המועסקים, על המובטלים ועל מי שאינם משתתפים בכוח העבודה ולקבל נתונים מגוונים נוספים על משקי הבית בישראל.

ב. סקר משרות פנויות – סקר חודשי שעורכת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אשר במסגרתו נאספים נתונים על משרות פנויות בחברות ובעסקים במטרה להעריך את מספר המשרות הפנויות במגזר הפרטי.

ג. סקר מגמות בעסקים – סקר חודשי נוסף שעורכת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שבו מתבקשים מנהלי חברות בישראל להעריך את הביצועים העסקיים של החברות שלהם. מטרת הסקר היא לזהות תפניות במחזור העסקים במגזר העסקי ולחזות מגמות עתידיות. חשוב לציין שמדובר בסקר איכותני, שבו ההערכות הן סובייקטיביות ואינן מבוססות על נתונים כמותיים.

ד. נתוני החשבונאות הלאומית – מסד נתונים רבעוני שמופק על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על החשבונאות הלאומית, שכולל נתונים על תשומות העבודה ועל מספר המועסקים (ישראלים ולא ישראלים) בענפי המשק השונים.

ה. נתוני משרות השכיר – מסד נתונים חודשי של המוסד לביטוח הלאומי, שכולל מידע על סך משרות השכיר במשק והשכר ששולם, תוך הבחנה בין עובדים ישראלים, עובדים זרים ועובדים פלסטינים¹.

ו. נתוני לשכות התעסוקה – מסד נתונים חודשי של שירות התעסוקה, שמספק מידע על דורשי עבודה. נתונים אלה מבוססים על רישומים מנהליים של לשכות התעסוקה, כולל נתוני ההתייצבות של מחפשי העבודה.

¹ בשנתיים האחרונות חלה התקדמות באיסוף נתוני שוק העבודה. המעסיקים הגדולים, שמעסיקים מעל 180 עובדים, נדרשו לדווח מדי חודש למוסד לביטוח לאומי נתונים פרטניים על משרות השכיר והשכר, עד לרמת המשרה. נתונים פרטניים אלה טומנים בחובם יוכלו משמעותית להבנת ההתפתחויות בתעסוקה ובשכר ומאפשרים ביצוע ניתוחים מדויקים ומעמיקים יותר של שוק העבודה. עם זאת יש לציין כי נתונים אלה אינם זמינים עדיין לאף גוף במשק, כולל הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ולכן טרם נעשה בהם שימוש לניתוחים סטטיסטיים רחבים.

3. המדדים של היצע העבודה

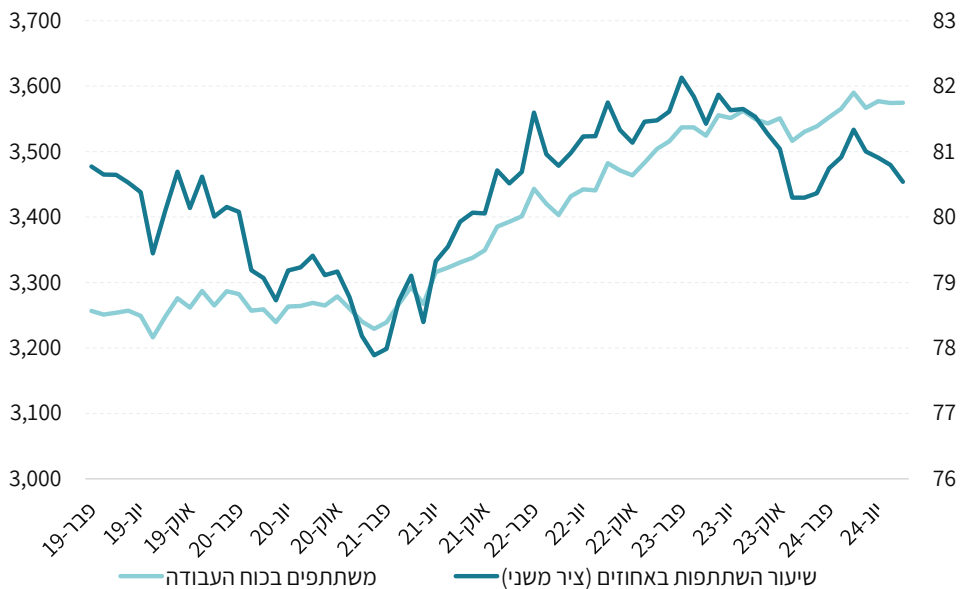
היצע העבודה מתייחס לכוח העבודה, כלומר לאנשים שמשתתפים באופן פעיל במעגל העבודה - בין אם כעובדים ובין אם כמובטלים שמחפשים עבודה באופן פעיל. אחוז כוח העבודה מכלל האוכלוסייה בגיל העבודה מוגדר כשיעור ההשתתפות בכוח העבודה.

האוכלוסייה בגיל העבודה היא הפוטנציאל להיצע העבודה ומוגדרת במדינות רבות בגילים 15 ומעלה, אך נהוג במשק הישראלי להתמקד באוכלוסייה בגילים 25 עד 64 כגילי העבודה העיקריים וזאת משום שרבים באוכלוסייה בגילים 15 עד 24 משרתים בצבא או לומדים, בעוד שהרוב בגילים 65 ומעלה פורשים לגמלאות.

3.1 שיעור ההשתתפות בכוח העבודה

שיעור ההשתתפות בכוח העבודה והיקף כוח העבודה משמשים כמדדים מרכזיים לבחינה שוטפת של מצב היצע בשוק העבודה במשק. לדוגמה, איור 1 מתאר את ההתפתחות של שיעור ההשתתפות בכוח העבודה של ישראלים בגילים 25 עד 64.

איור 1: היצע העבודה של ישראלים בגילאי 25-64 אלפים, מנוכה עונתיות

המקור: סקרי כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

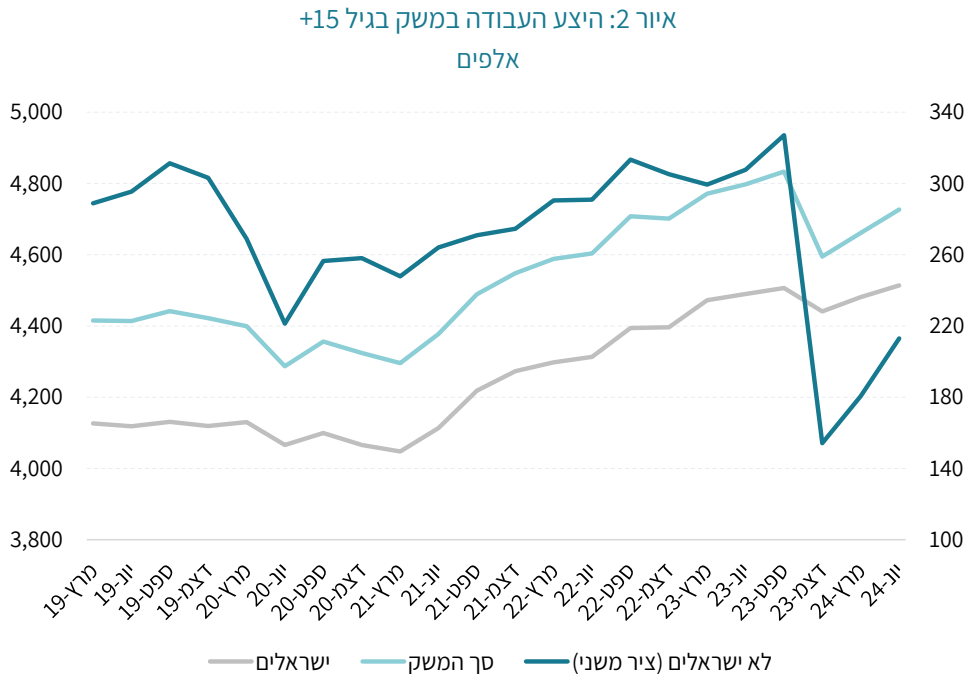
מהאיור ניתן להבחין בירידה משמעותית בשיעור ההשתתפות של ישראלים בכוח העבודה במהלך מגפת הקורונה ומלחמת "חרבות ברזל" והוא עומד כיום על כ-80%. במילים אחרות, שמונה מכל עשרה ישראלים בגילי העבודה העיקריים עובדים או מחפשים עבודה באופן פעיל.

3.2 ניתוח לפי מאפיינים דמוגרפיים ואחרים

נתוני סקר כוח אדם מספקים מידע מפורט על היצע העבודה של הישראלים ומאפשרים לבחון אותו לפי מאפיינים דמוגרפיים, כגון גיל, מגדר ורמת השכלה, לצד מאפיינים נוספים. ניתוח זה מאפשר לעמוד על ההבדלים בקבוצות שונות באוכלוסייה.

3.3 היצע העבודה הכולל במשק

כדי לאמוד את היצע העבודה הכולל במשק הישראלי, יש להוסיף לנתוני הישראליים גם את העובדים הלא ישראליים. אומדני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מספקים נתונים על מספר המועסקים הזרים והפלסטינים במשק. איור 2 מציג את ההיקף של היצע העבודה במשק הישראלי; ישראלים; עובדים זרים; ועובדים פלסטינים.

המקור: סקרי כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי החטיבה למידע ולסטטיסטיקה.

3.4 היצע העבודה של הלא ישראליים בתקופות משבר

ערב מלחמת "חרבות ברזל" נאמד היצע העבודה של הלא ישראליים בכ-7% מכלל היצע העבודה במשק. עם זאת, ברביע האחרון של שנת 2023, לאחר פרץ המלחמה, חלה ירידה בשיעור זה לכ-3%. צניחה זו נבעה מהאיסור על כניסת עובדים פלסטינים לישראל ומהירידה במספר העובדים הזרים.

במהלך שנת 2024 ניכרה התאוששות מסוימת בהיצע העבודה של הלא ישראליים, שהגיע לכ-4.5%. התאוששות זו תרמה להתאוששות הכללית של היצע העבודה במשק.

3.5 השפעת המלחמה על המדידה של היצע העבודה

בתקופות משבר, כמו מלחמה, מתעוררות סוגיות ייחודיות שקשורות לאופן המדידה של היצע והביקוש לעבודה. אחת הסוגיות המרכזיות היא אופן ההתייחסות לעובדים הנעדרים מעבודתם מסיבות לא שגרתיות או לא כלכליות, כמו שירות מילואים² או פינוי אוכלוסייה ממקום מגוריה.

עובדים אלה אינם עובדים בפועל במקום עבודתם, ולכאורה צריך לגרוע אותם מהיצע העבודה אך מבחינה כלל משקית ובהתאם לכללים הכלכליים, הם שייכים הן לצד ההיצע והן לצד הביקוש לעבודה (במידה והיו מועסקים לפני המילואים) כך שהשפעת הגיוס למילואים ניטרלית. למעשה מבחינה כלל משקית אפשר לראות בהם כרגע כעובדים במגזר הציבורי שכן הממשלה מממנת את שכרם בעת שהייתם בשירות המילואים.

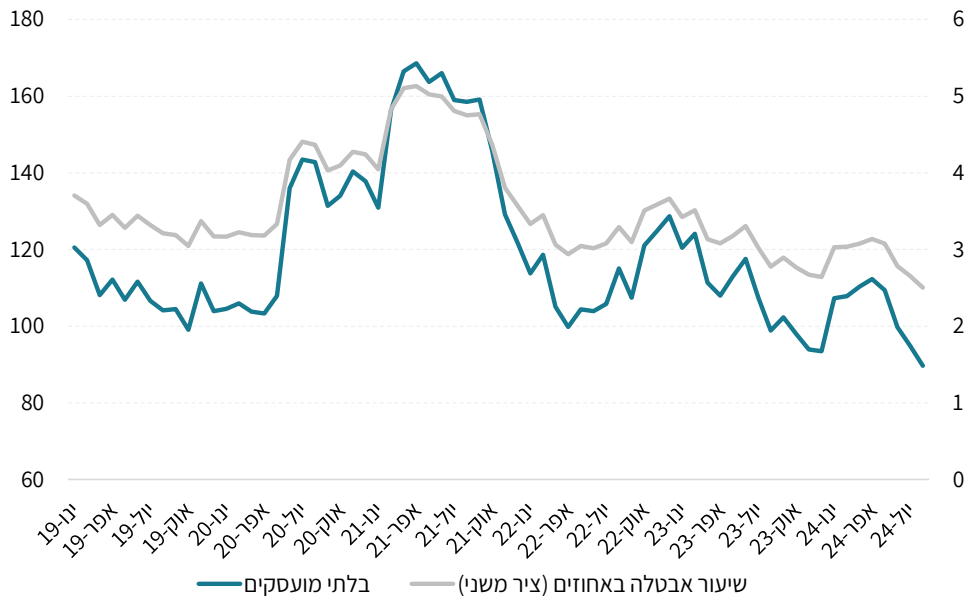
² באוקטובר 2023, עם פריצתה של מלחמת "חרבות ברזל", הגיע חלקם של הנעדרים מהעבודה בגלל שירות מילואים בקרב גילי העבודה העיקריים (25 עד 64) לשיא של כ-15% מהיצע העבודה. נתון זה ממוחש את ההשפעה הישירה של המלחמה על זמינות כוח העבודה הפעיל במשק.

3.6 מדדי אבטלה

היצע העבודה או כוח העבודה כולל כאמור את המועסקים ואת המובטלים שמחפשים עבודה באופן פעיל. אחוז המובטלים מתוך כלל כוח העבודה משקף את שיעור האבטלה או את שיעור הבלתי מועסקים.

ההתפתחות במספר המובטלים הישראלים ובשיעור הבלתי מועסקים של ישראלים בקרב גילי העבודה העיקריים (25 עד 64) מוצגת באיור 3, שממחיש את השפעתו של משבר מגפת הקורונה ושל מלחמת "חרבות ברזל" על שיעורי האבטלה במשק.

איור 3: בלתי מועסקים ישראלים בגילאי 25-64
אלפים, מנוכה עונתיות

המקור: סקרי כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

3.7 התפתחות שיעור הבלתי מועסקים

ניתוח נתוני האבטלה במשק הישראלי מראה מגמות שונות לאורך השנים, בעיקר בתקופות של משברים כלכליים וביטחוניים:

- מגפת הקורונה: במהלך המגפה עלה שיעור הבלתי מועסקים לכ-5% ועם סיומה חזר השיעור לרמתו שלפני פרץ המגפה והמשיך לרדת לאחר מכן.
- ירידה היסטורית בשיעור הבלתי מועסקים: משנת 2023 נמשכה מגמת הירידה ושיעור הבלתי מועסקים עומד כיום על כ-2.5% מכוח העבודה – שמהווים כ-90 אלף בלתי מועסקים. מדובר בשיעור הנמוך ביותר שנרשם בהיסטוריה של המשק הישראלי.

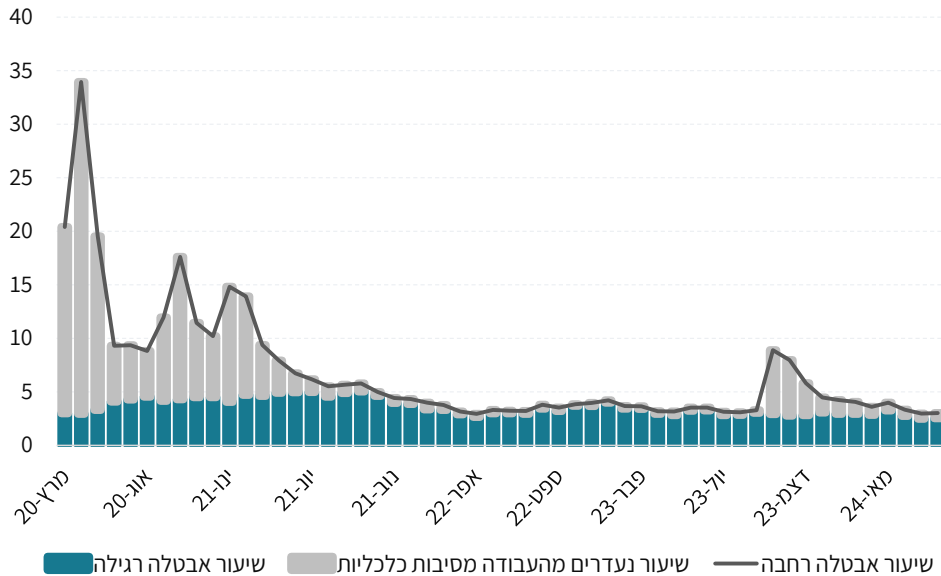
3.8 האבטלה הרחבה בתקופות משבר

במהלך משברים, כמו מגפת הקורונה ומלחמת "חרבות ברזל", ראוי לבחון את האבטלה הרחבה, שכוללת:

1. מובטלים בהגדרה הרגילה;
2. עובדים שנעדרו מעבודתם מסיבות כלכליות, כגון:
 - סגירת מקום העבודה;
 - צמצום פעילות העסק;
 - הוצאה לחופשה ללא תשלום (חל"ת).

שיעור האבטלה הרחבה בקרב גילי העבודה העיקריים (25 עד 64) מוצג באיור 4 ומדגיש את העלייה המשמעותית בתקופות משבר לעומת התקופות הרגילות במשק.

איור 4: אבטלה רחבה של ישראלים בגילאי 25-64
אחוזים

המקור: סקרי כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי החטיבה למידע ולסטטיסטיקה.

במהלך מגפת הקורונה זינק שיעור האבטלה הרחבה ל-33%. העלייה החדה נבעה בעיקר מהוצאתם של עובדים רבים לחופשה ללא תשלום (חל"ת) בעקבות סגירת מקומות עבודה או צמצום פעילות במשק. לאחר פריצתה של מלחמת "חרבות ברזל" בחודש אוקטובר 2023 עלה שיעור האבטלה הרחבה לכ-9%. עלייה זו נובעת מתהליכים דומים של ירידה בפעילות הכלכלית, לצד השלכות נוספות של המצב הביטחוני.

3.9 השפעת גיוס למילואים על האבטלה

גיוס למילואים בזמן מלחמה משפיע על האבטלה:

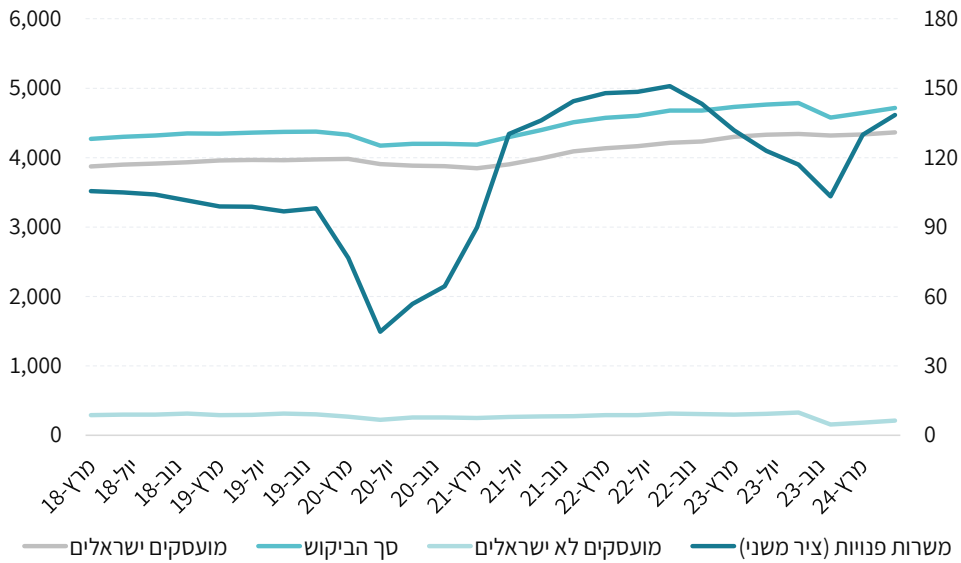
נעדרים מעבודה בגלל שירות מילואים, שהיו בכוח העבודה לפני השירות אינם נחשבים עוד מובטלים או בלתי מועסקים, שכן שירות המילואים מונע מהם לחפש עבודה באופן פעיל ולהיות זמינים לעבודה. עם סיום שירותם, הם עלולים להגדיל את קצב האבטלה. ההערכה היא שחלקם במגויסים למילואים הוא קטן מאוד ורב המגויסים נמנים עם המועסקים ערב גיוסם.

ניתוח זה מדגיש את המורכבות במדידת האבטלה בתקופות משבר ואת הצורך להתייחס לנתונים תוך בחינת ההקשר הכלכלי הרחב.

4. מדדי הביקוש לעבודה

הביקוש לעבודה במשק הישראלי מורכב ממספר המשורות המאווישות (מספר המועסקים) וממספר המשורות הפנויות, ושניהם מהווים את נפח העבודה. באיור 5 מוצג היקף הביקוש לעבודה על רכיביו:

איור 5: הביקוש לעבודה במשק באלפים
מנוכה עונתיות

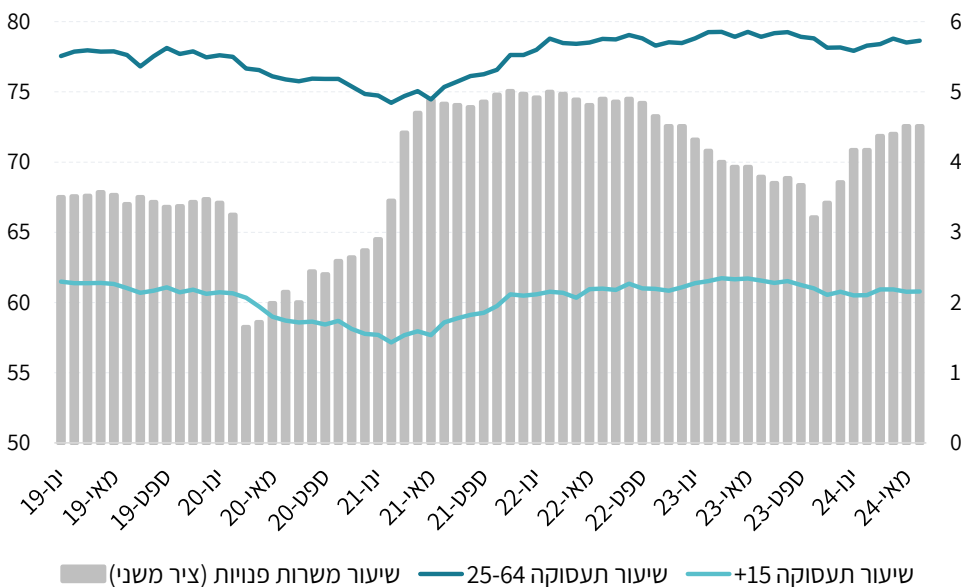

המקור: סקרי כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי החטיבה למידע ולסטטיסטיקה.

ניתן לראות באיור ירידה בביקוש לעבודה במשק לאחר פריצתה של מגפת הקורונה, שנבעה מהפחתה במספר המועסקים הישראלים ומהירידה במשרות הפנויות. ירידה נוספת נרשמה לאחר פריצתה של מלחמת "חרבות ברזל", העיקר בשל הירידה הניכרת במספר המועסקים הלא ישראליים, במיוחד פלסטינים שהועסקו בענף הבינוני וכן בשל הפחתה במספר המשרות הפנויות.

שיעור המשרות הפנויות מתוך נפח העבודה, שכולל מועסקים ומשרות פנויות, מודד את הביקוש לעובדים במשק. עם זאת מתייחסים הנתונים על המשרות הפנויות רק למגזר העסקי ואין מידע זמין על המשרות הפנויות במגזר הציבורי. באיור 6 מוצגים שיעור התעסוקה ושיעור המשרות הפנויות, שבהם ניתן להבחין בירידות במהלך מגפת הקורונה ולאחר פריצתה של מלחמת "חרבות ברזל".

איור 6: שיעורי תעסוקה ומשרות פנויות
מנוכה עונתיות

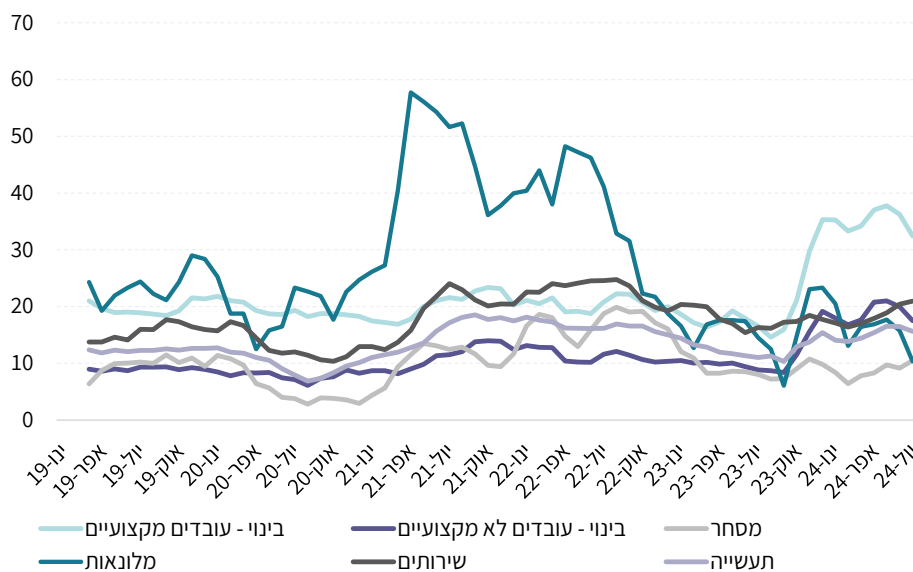

המקור: סקרי כוח אדם וסקר משרות פנויות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

הירידה בשיעור התעסוקה לאחר פרוץ המלחמה הייתה אף חדה יותר כאשר מנכים את העובדים הנעדרים מהעבודה בשל סיבות לא שגרתיות או לא כלכליות, כמו גיוס למילואים. לדוגמה, באוקטובר 2023, שיעור התעסוקה בפועל בקרב גילי העבודה העיקריים עמד על כ-74% בלבד, לעומת שיעור תעסוקה רגיל של 78%.

מגבלות בפעילות העסקית, הנובעות ממחסור בעובדים, בלטו והוחמרו הן במהלך מגפת הקורונה והן לאחר פריצתה של מלחמת "חרבות ברזל". באיור 7 ניתן לראות, כפי שהחברות והעסקים דיווחו, בין היתר, במסגרת סקר המגמות בעסקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כי במהלך מגפת הקורונה סבל ענף המלונאות ממחסור חמור בעובדים, בעוד שבמלחמת "חרבות ברזל" היה זה ענף הבינוי שבו היה המחסור בעובדים משמעותי במיוחד.

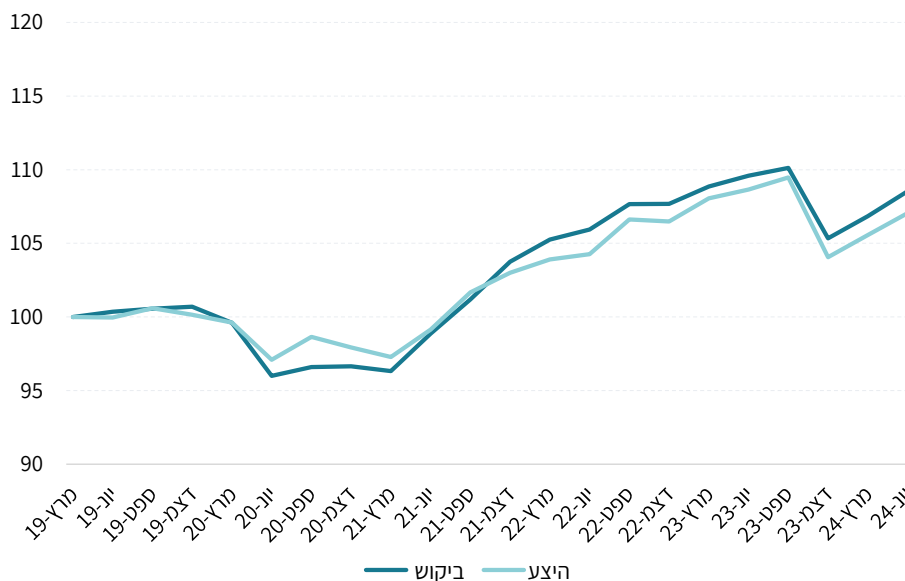
איור 7: שיעור החברות שדיווחו על מגבלה חמורה של מחסור בעובדים ממוצע נע 3 חודשים

המקור: סקר מגמות בעסקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

השילוב של ההיצע והביקוש לעבודה במשק הישראלי מוצג באיור 8.

איור 8: היצע וביקוש לעבודה במשק הישראלי מנוכה עונתיות, תקופת בסיס 2019Q1=100

המקור: סקר מגמות בעסקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

ניתן לראות באיור כי במהלך מגפת הקורונה הייתה הירידה בביקוש לעבודה חדה יותר מהירידה בהיצע, בעוד שלאחר פריצתה של מלחמת "חרבות ברזל" הייתה הירידה בהיצע העבודה חדה יותר. מגמה זו עולה בקנה אחד עם העלייה במגבלת המחסור בעובדים, כפי שמוצג באיור 7.

5. מדדים שימושיים נוספים מהנתונים

מהנתונים שתוארו לעיל ניתן להפיק תובנות נוספות לצורך ניתוח ומעקב אחר הביקוש וההיצע בשוק העבודה. שני מדדים מרכזיים שמספקים מבט מעמיק על שוק העבודה הם מידת ההידוק של שוק העבודה ומטריצת מעברים בין מצבי עבודה שונים.

מדד מידת ההידוק של שוק העבודה מתאר מצב שבו הביקוש לעובדים גבוה והיצע העבודה נמוך. במצב זה יש יותר משרות פנויות ממועמדים זמינים לעבודה. מדד מחושב כיחס בין מספר המשרות הפנויות (הביקוש לעבודה) לבין מספר המובטלים או הבלתי מועסקים (היצע העבודה). מדד זה משקף כמה משרות פנויות קיימות בממוצע לכל מי שמחפש עבודה. ככל שערכו של המדד גבוה יותר כך שוק העבודה הדוק יותר ולהיפך.

איור 9: הדיקות שוק העבודה
מנוכה עונתיות

המקור: סקרי כוח אדם ומשרות פנויות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי החטיבה למידע וסטטיסטיקה

באיור 9 ניתן לראות את הגידול במדד זה לאורך הזמן, עם העלייה בהידוק של שוק העבודה במהלך מגפת הקורונה ולאחר פריצתה של מלחמת "חרבות ברזל".

מטריצת המעברים בין מצבי עבודה שונים מספקת תמונה דינמית של השינויים במצב העבודה של פרטים לאורך זמן. המדד מבוסס על נתוני סקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שמאפשרים להפיק נתוני פנל מתוך נתוני החתך. באמצעות המטריצה ניתן לראות כמה מהפרטים המשיכו להיות מועסקים, כמה הפכו לבלתי מועסקים, וכמה יצאו ממעגל העבודה לחלוטין. לדוגמה, נתוני המחשה בלבד מראים כי 90% מהפרטים שהיו מועסקים בחודש הקודם נותרו מועסקים גם בחודש הנוכחי, בעוד ש-5% הפכו לבלתי מועסקים ו-5% נוספים יצאו ממעגל כוח העבודה. ניתן להציג את מטריצת המעברים בין מצבי העבודה השונים בטבלה הבאה:

לוח 1: מטריצת המעברים בין מצבי העבודה (נתונים להמחשה בלבד)

סה"כ	סטטוס של הפרט בחודש הנוכחי			סטטוס של הפרט בחודש הקודם
	בכוח	לא משתתף העבודה	בלתי מועסק מועסק	
100%	5%	5%	90%	מועסק
100%	12%	85%	3%	בלתי מועסק
100%	95%	1%	4%	לא משתתף בכוח העבודה

מטריצת המעברים מאפשרת ניתוח מעמיק של דפוסי המעבר בין מצבי עבודה לאורך זמן וזיהוי מגמות בשוק העבודה. בנוסף ניתן לנתח את הפרופילים של הפרטים במעברים אלה ולבחון מאפיינים שונים, כמו גיל, מגדר או ענפי כלכלה. מדדים אלה מספקים כלי חשוב להבנת הדינמיקה של שוק העבודה ולמעקב אחר השפעות כלכליות ומבניות על היצע וביקוש העבודה.

סיכום

הנתונים הכלכליים על שוק העבודה בישראל הם מגוונים, מתעדכנים באופן שוטף ומקורם העיקרי הוא הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. נתונים אלה מספקים מידע חשוב על היצע וביקוש העבודה ומהווים כלי מרכזי לניתוח וההבנה של מצב שוק העבודה והמשק. עבודה זו מדגישה את חשיבותם ואת משמעותם של הנתונים, לצד השימושים השונים שנעשים בהם לצורך ניתוח מעמיק של מצב שוק העבודה ולתמיכה בהחלטותיהם של קובעי המדיניות.

הנתונים מספקים תמונה על מצב שוק העבודה ועל מחזור העסקים, תורמים להערכתה של בריאות הכלכלה, לזיהוי בעיות מבניות ולהתאמת מדיניות כלכלית וחברתית. הם בעלי חשיבות לבנק ישראל, שמנהל את המדיניות המוניטרית לשמירה על יציבות המחירים, תוך תמיכה במטרות אחרות של המדיניות הכלכלית, כמו צמיחה ותעסוקה. הם בנוסף מהווים כלי מרכזי עבור הממשלה והכלכלנים במגוון תחומים.

לבנק ישראל יש תפקיד מפתח במעקב אחר שוק העבודה ובמתן ייעוץ כלכלי לממשלה בנושאים אלה. שוק העבודה, על היבטיו השונים – היצע, ביקוש וההתפתחויות בענפים שונים – מהווה תחום חשוב במעקב ובמחקר של הבנק.